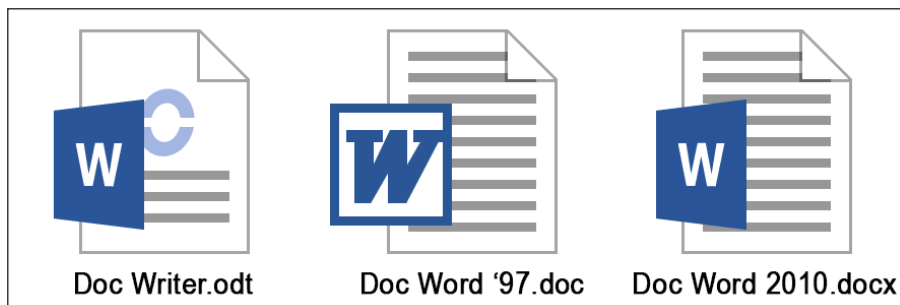

Els processadors de textos

Els programes informàtics per al processament de textos són unes de les aplicacions que per si soles justifiquen l'existència dels ordinadors. A més, són la porta d'entrada de molts usuaris al món de la informàtica. Aquests tipus de programes faciliten en gran mesura la redacció i la impressió de tota mena de documents amb un mínim aprenentatge.

Tot i que existeixen molts de diferents, el mercat està dominat per només un parell o tres de marques. El més utilitzat és sens dubte el **Word** de Microsoft, part integrant de la Suite Office. Hi ha també les aplicacions de programari lliure, com ara el **Writer** de Libre Office, que van guanyant acceptació i que ofereixen productes de qualitat i prestacions molt similars i en alguns casos fins i tot superiors als programes propietaris.

Actualment ordinadors i impressores han fet desaparèixer dels despatxos i oficines la pràctica totalitat de les màquines d'escriure. És fàcil d'entendre ja que utilitzar un processador de text ofereix molts avantatges en relació a l'escriptura a màquina i no diguem ja la manual. En ressaltem alguns:

- El text escrit sempre és un esborrany susceptible de modificacions.
- Les parts d'un text i els objectes que inserim tenen la consideració d'elements d'un conjunt, elements que es poden canviar de posició i que entre dos d'ells sempre se'n pot inserir un tercer.
- Podem corregir els errors mecanogràfics i ortogràfics sobre pantalla, fins i tot automàticament.
- Faciliten la tasca de redacció i permeten dissenyar els elements bàsics d'un document per desenvolupar-lo posteriorment i progressivament.
- L'escriptura no cal fer-la en un ordre seqüencial; en cada moment es poden redactar els aspectes que més interessin.
- Es pot enregistrar un document i recuperar-lo posteriorment.
- Permeten obtenir una presentació excel·lent i d'aspecte professional que amb els mètodes tradicionals era molt difícil d'aconseguir, no només pels múltiples formats i efectes que podem utilitzar amb el text sinó per la possibilitat d'inclusió de dibuixos, imatges, gràfics, taules, etc.
- Presenten en pantalla el document i tots els seus elements tal i com els veurem una vegada impresos (WYSIWYG).

Segons quin sigui el Sistema Operatiu, les diferents versions dels processadors de text mostraran les icones dels seus documents amb aspectes lleugerament diferents però sempre fàcilment reconeixibles.

Hi ha tres tipus d'aplicacions que treballen amb textos però que, per les seves capacitats i abast a l'hora de donar format als documents, tenen orientacions diferents:

- Editors de text

Molt senzills i no permeten modificar pràcticament cap aspecte del format del document. Serveixen per editar arxius de dades, per automatitzar tasques i per escriure el codi informàtic dels programes.

Per exemple el Bloc de notes

- Processadors de text

Poden modificar tots els aspectes del format d'un document, incloure-hi gràfics, taules, esquemes o altres imatges i fer servir eines avançades per a la correcció ortogràfica, la creació d'índexs, la paginació, etc.

Per exemple el Writer de LibreOffice

- Programes d'autoedició

Representen el graó superior dels processadors de text. Estan orientats al disseny i la maquetació de publicacions d'estructura complexa com diaris i revistes. Permeten un control molt estricte de la tipografia i de totes les propietats d'ajustament del text.

Per exemple el Scribus

WYSIWYG, acrònim de la frase anglesa "What You See Is What You Get" (el que veus és el que obtens). Tecnologia informàtica que permet que el que es veu en pantalla durant l'edició es correspongui fidelment amb el resultat final imprès.

En general, i comptant amb que cada persona té un estil propi de treball i que diferents menes d'escriure poden requerir metodologies diferents podríem establir, a grans trets, les següents fases en la creació d'un document escrit a ordinador:

- 1 Anotació de les idees principals, preferiblement en forma d'esquema i, si pot ser, amb petits paràgrafs explicatius que apunten les idees i continguts a desenvolupar.
- 2 Desenvolupament de cadascun dels apartats i, si cal, inclusió de nous o supressió d'altres. En aquest pas ja s'han d'incloure les imatges, taules o esquemes necessaris.
- 3 Reorganització de la informació, podent desplaçar paràgrafs a altres posicions del document, i ubicació definitiva de les imatges, taules o esquemes amb les llegendes i peus respectius.
- 4 Lectura i revisió final i darreres correccions pel que fa al contingut escrit, les idees desenvolupades i les conclusions exposades.
- 5 Revisió final del format i maquetació definitiva del document amb tots els elements gràfics que inclogui.
- 6 Darrera revisió ortogràfica i mecanogràfica; paginació i elaboració d'índexs i taules de continguts si és el cas.
- 7 Impressió del document i/o exportació a altres formats.

Aquests passos són una proposta genèrica de treball que cadascú pot adaptar segons les seves preferències personals i en funció de la complexitat i el tipus de text que s'estigui elaborant.

Tant l'Office de Microsoft com l'OpenOffice o el seu derivat LibreOffice són aplicatius que pertanyen a la categoria de les 'Suites', que abans del Windows s'anomenaven 'paquets integrats'. Aquests paquets permeten superar la compartimentació entre les diverses aplicacions ofimàtiques típiques, que abans dificultava molt als usuaris normals el poder compartir i transvasar informació entre diferents programes.

Amb l'adveniment dels entorns gràfics com el Windows i la homogeneïtzació de l'entorn de treball aquest problema desapareix en gran mesura gràcies a la possibilitat de 'copiar i enganxar' o bé 'importar' pràcticament qualsevol informació d'un a altre programa i a la possibilitat de 'vincular' les dades d'un programa a les d'un altre d'una forma senzilla i dinàmica. Això s'aconsegueix principalment gràcies a diverses tecnologies que estan en constant evolució (DDE, OLE, ActiveX, DCOM, .NET, etc.)

És important que ens adonem d'aquesta característica: En la pràctica tant el Word (o el Writer) com l'Excel (o el Calc) i els altres components de les suites poden considerar-se com diverses cares del mateix programa especialitzades en aspectes diferents del tractament de la mateixa informació. Aquest concepte ens permetrà superar l'equivocat concepte de divisió o organització de la feina en funció del format -del programa- en què es troba i acostar-nos a una organització més racional basada en la classificació per projectes o per qualsevol altre concepte funcional derivat de la naturalesa de la pròpia informació.

Un avantatge addicional que tenen les grans marques i els programes importants és que estan presents en diferents plataformes informàtiques la qual cosa ens assegura que podrem compartir la nostra informació fins i tot amb usuaris d'altres màquines i diferents sistemes operatius com ara els d'Apple o Linux.

Edició de textos. Aspectes bàsics.

Centrant-nos ja en els aspectes formals hem de tenir present que per editar un text, i obtenir resultats satisfactoris i d'una certa qualitat, haurem de treballar simultàniament a quatre nivells o aspectes diferents del format:

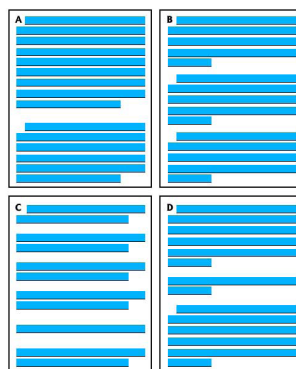
1 Format de text o de caràcter

Totes aquelles característiques pròpies del text en si mateix, és a dir que es poden modificar individualment caràcter a caràcter.

ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ
abcdefghijklmnopqrstuvwxyz
0123456789
! " \$ % & ' () = ? : ; @ # - < > () { } ~ ` ^ * + _

2 Format de paràgraf

Són les característiques que s'apliquen de forma conjunta a tot un paràgraf entès com una individualitat, és a dir com un conjunt d'una o més línies delimitades per caràcters de final i salt de línia o <Enter> que en els processadors de text s'acostumen a representar amb el símbol ¶, que es correspon amb el caràcter de control <Return> insertat amb la polsació de la tecla <Intro>

3 Format de pàgina

La pàgina -una cara del full de paper- també té les seves propietats específiques. Tot el que afecta a una pàgina sencera, i que pot ser diferent d'una a altra pàgina, pot trobar-se als menús i diàlegs del format de pàgina dels diferents programes de procés de textos o també en els menús contextuals que apareixen en clicar damunt la pàgina amb el botó dret del ratolí.

4 Format de document

També el document sencer pot ser concebut com un element únic i individual que té les seves pròpies característiques particulars que l'afecten globalment i que poden ser diferents d'un document a un altre.

Cada processador de text situa aquestes opcions en ubicacions diferents o les fa accessibles amb mètodes diferents que haurem de conèixer per treballar amb agilitat. Tot i això, l'accés a través del menú contextual del botó dret del ratolí és una via força universal.

El joc de caràcters imprimibles inclou totes les lletres majúscules i minúscules, els caràcters accentuats, els signes de puntuació, interrogació i exclamació, els dígitos numèrics del zero al nou, l'espai en blanc i també diversos caràcters que poden ser necessaris, com ara els símbols de les operacions aritmètiques, el percentatge o l'arrova pels emails.

Encara que, des del punt de vista de la gramàtica del discurs, un paràgraf és una unitat narrativa o de contingut, des del punt de vista purament tècnic del processador, una línia aïllada com ara un títol és considerada i tractada igualment com un paràgraf.

La majoria d'opcions del format de caràcter i paràgraf són força consistents i a la majoria dels programes les trobarem sense dubtar allà on esperaríem que hi fossin. En canvi els criteris per determinar si certes propietats pertanyen al format de pàgina o al de document són més confusos i no tots els programes coincideixen. Així, per exemple, capçaleres i peus de pàgina solen trobar-se fora dels diàlegs corresponents, sovint al menú d'inserció, i es tracten com objectes independents.

El format de caràcter

Com s'ha dit abans, són opcions pròpies del format de text o de caràcter totes aquelles que modifiquen o defineixen de manera individual l'aspecte o aparença dels caràcters impressos. Distingirem cinc de principals.

Font tipogràfica

És el conjunt complet de tot un joc de tipus o caràcters que presenten un mateix disseny específic i particular, amb les característiques de la seva família.

Ens hi referim habitualment com a "tipus" o més colloquialment com a "tipus de lletra". El Sistema Operatiu ja disposa d'una certa quantitat de fonts o tipus diferents i els usuaris, si volem, podem instal·lar moltes més. En qualsevol programa de l'ordinador sempre disposarem i podrem triar entre tota la col·lecció de fonts que tinguem instal·lades.

Classificació de les fonts

L'univers de les tipografies és extremadament ample i complex. Existeixen diverses classificacions que intenten posar-hi ordre des d'òptiques molt diferents. Nosaltres ens limitarem a fer unes primeres distincions bàsiques a partir d'alguns criteris senzills.

- Tipografies amb serif i sense serif o de pal sec

Una gràcia o serif és un traç decoratiu que forma la terminació en els extrems de les línies dels caràcters. Es considera que ajuda a la llegibilitat de les lletres.

- Tipografies de pas proporcional i de pas fix o monoespaiades

La majoria de les tipografies són de pas proporcional i cada caràcter té l'amplada necessària segons el seu disseny. En canvi en les tipografies monoespaiades que són molt poques, tots els caràcters tenen sempre la mateixa amplada fixa.

- Tipografies caligràfiques o manuscrites i de lletra d'impremta

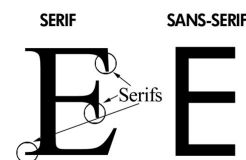
El disseny d'algunes tipografies imita l'escriptura manual, usualment amb lletra lligada, mentre que la majoria de les altres tenen l'aspecte habitual de la lletra impresa que anomenem "lletra d'impremta".

- Tipografies formals, informals i decoratives o de fantasia.

Les formals són adequades pels documents públics, treballs escolars i altres produccions "serioses". Les informals també es poden fer servir segons el caràcter dels documents. La resta s'han d'utilitzar amb molta mesura només quan el disseny del document així ho aconselli.

En tipografia, tradicionalment, s'ha considerat que el conjunt complet de caràcters de la Times de 9 punts, per exemple, és una font independent diferent d'una altra com podria ser la Times de 10 punts que formaria part de la mateixa família.

Modernament, amb la introducció de les fonts digitals, les diferents mides o cossos d'un mateix disseny ja no es consideren fonts diferents i el més normal és que es generin totes a partir d'un únic fitxer informàtic.

FONT DE PAS FIX	FONT DE PAS PROPORCIONAL
mmm iii	mmm iii

Lorem ipsum
 Lorem ipsum

Formal

Informal

Decorativa

F o n t o s i o

Cos dels caràcters

El «cos» és l'expressió que hem de fer servir per referir-nos a la mida dels caràcters, és a dir a la dimensió que tindràn un cop impressos en paper.

Existeixen diverses unitats tradicionals per mesurar-lo però la que més es fa servir en les tipografies digitals són els **punts**. Una mida de 72 punts equival a 2,54 cm o el que és el mateix a una polzada.

$$72 \text{ pt} = 2,54 \text{ cm} = 1 \text{ polzada}$$

Com és evident no tots els caràcters tenen la mateixa alçada. N'hi ha que per la forma del seu disseny tiren cap amunt com les *l* o les *b* mentre que d'altres com les *p* o les *g* ho fan cap avall. També és òbvi que les majúscules i minúscules tenen alçades diferents. Així, doncs, quan diem que un text està escrit amb un determinat cos, com per exemple 12 punts, a què ens estem referint exactament? Com es mesura en realitat?

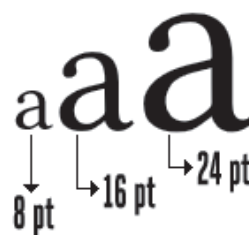
Els caràcters s'escriuen sobre una pauta invisible anomenada **caixa** com la caixa de fusta on s'encabien els tipus mòbils de les antigues impremtes. La caixa preveu l'espai –que és diferent per a cada font o tipografia– per a les línies ascendents i descendents dels diferents caràcters imprimibles i també l'espai o altura de les majúscules i el de les minúscules. El cos es correspon amb l'altura total de la caixa, com es pot veure a l'esquema sobre aquest paràgraf, i per tant ni l'alçada de les majúscules, que va des de la **línia base** fins a la línia ascendent, ni la de les minúscules que es coneix usualment com **altura de la x** no coincideixen exactament amb el cos.

La diferent relació entre totes aquestes mesures és el que fa que tipografies diferents es vegin unes més grans que altres tot i fer servir el mateix cos.

El cos amb que configurem cada text es determinarà en funció de l'ús que li vulguem donar i també vindrà determinat pel tipus de suport –paper, pantalla, etc.– i pel tipus de família tipogràfica escollida.

El cos més habitual per a la composició d'un text general va des dels 8 fins als 12 punts; dels 13 als 24 punts per títols i subtítols, i dels 28 punts en endavant pels títols importants com ara portades, anuncis i cartells entre d'altres. De tota manera a l'hora d'escollir el cos per a una determinada composició sovint la millor opció és recórrer a l'infalible mètode d'assaig i error i fer algunes proves abans de decidir-nos.

La polzada és una mesura de longitud d'origen anglosaxó de les que s'anomenen antropomòrfiques perquè fan referència a alguna part del cos. Equival a la dotzena part d'un peu. Actualment és molt popular en fer-se servir per mesurar la mida (diagonal) de les pantalles.

L'altura de la x és un tret característic del disseny d'una tipografia que influeix de manera considerable en la seva llegibilitat, característica que permet que un text pugui arribar a ser de lectura fàcil per al receptor.

Al costat veiem dues tipografies del mateix cos, American Typewriter i Nicolas Cochon, amb una altura de la x força diferent.

Els estils

A banda de decidir la font i el cos que es vol fer servir en un document, es poden fer alguns canvis estandaritzats en l'aparença dels caràcters per aconseguir que cert text ressalti.

Els estils són els recursos de format de què disposem per tal de destacar o ressaltar determinades paraules o fragments de text, seguint sempre els criteris generals o les normes de presentació aplicables en cada cas.

N'hi ha tres de bàsics que es poden combinar entre ells:

- Subratllat

Anomenat en anglés **underline**, consisteix en una línia sota el text que pot ser senzilla o doble i també continua o discontinua segons si es subratllen o no els espais entre paraules. Alguns programes permeten que el subratllat sigui d'un color diferent al text i d'altres no. També, segons el programa, trobarem més o menys variacions en l'aspecte de la línia del subratllat.

De tot i més De tot i més De tot i més De tot i més De tot i més

- Negreta

La negreta, o **bold** en anglés, és un estil tipogràfic en què els caràcters, en certes parts de les línies del seu disseny, tenen un traç més gruixut en comparació amb els caràcters de tipografia regular del mateix cos. No es tracta d'una lletra més fosca, simplement és més gruixuda la qual cosa fa que la percebem com a més "negra".

Regular	Negreta dissenyada	Negreta forçada
a	a	a
a	a	a

La seva funció més habitual és facilitar la localització immediata de certes paraules dins d'un document, i també s'utilitza sovint per tal de destacar o emfatitzar una part del text. Tanmateix el recurs de la negreta no té sentit si se n'abusa; cal utilitzar-lo amb molta mesura, per tal de no carregar visualment els textos, ja que una saturació de negretes en un text pot diluir-ne l'efecte que es pretén aconseguir. Per això, cal restringir-ne l'ús i limitar-lo amb uns criteris clars.

Les fonts de qualitat acostumen a disposar d'arxius específics amb el disseny de la negreta però els processadors de text sempre poden engrossir artificialment els caràcters per obtenir una 'falsa negreta' a partir de qualsevol font regular. A la taula adjunta es poden comprovar les diferències entre una 'a' engruixida artificialment en tota la seva extensió i una altra 'a' dissenyada expressament per ser més gruixuda però no de manera homogenia, sinó especialment en certes parts del seu dibuix, com per exemple en els traços verticals.

El subratllat és un mètode propi de les antigues màquines d'escriure en què era l'única forma senzilla de destacar un text, però actualment la tendència és fer-lo servir el menys possible substituint-lo per la negreta i també per la cursiva i, fins i tot, per altres possibilitats en els dissenys més elaborats, així que utilitzeu-lo amb molta prudència

La majoria de les fonts només tenen una negreta, però en alguns casos tenen una sèrie completa amb diferents gruixos en els traços que reben noms como semibold, bold, extrabold.

- Cursiva

Es tracta d'un estil, o variació del disseny regular d'una tipografia, que es caracteritza principalment per la inclinació dels seus caràcters. També es coneix com a **Italica** o **bastardilla**.

La utilització de la cursiva es regeix per unes normes ortotipogràfiques que depenen dels mitjans tècnics i l'estil editorial, entre d'altres factors. Tanmateix hi ha una sèrie de principis generals que convé observar: s'han d'escriure en cursiva els títols de llibres, revistes i altres publicacions i en general el nom de qualsevol obra encara que no sigui literària com per exemple pel·lícules, programes de ràdio i televisió, obres musicals, quadres, etc. També cal utilitzar-la per escriure citacions d'altres persones, els noms científics, els termes estrangers i els neologismes. Igualment s'utilitza per indicar que una paraula o un grup de paraules té un sentit especial i, finalment, pot fer-se servir amb prudència per donar èmfasi o rellevància, és a dir per destacar, certes parts d'un text com per exemple les definicions en aquest document que estàs llegint.

D'una tipografia regular, sense cap variació d'estil, també s'acostuma a dir lletra **rodona** en l'argot propi de les arts gràfiques.

Per algunes de les funcions mencionades de la lletra cursiva es pot recórrer també a les cometes que sovint són una millor opció.

En cas de dubte consulteu els manuals d'estil si són disponibles o demaneu el seu criteri al vostre professor.

Adobe Garamond	Calibri	Square721BT
El bo plau al poble <i>El bo plau al poble</i>	El bo plau al poble <i>El bo plau al poble</i>	El bo plau al poble <i>El bo plau al poble</i>
Cursiva real	Cursiva real	Cursiva forçada

Algunes tipografies disposen d'arxius específics per a la font en cursiva amb un disseny estudiat que li atorga les característiques de fluïdesa, elegància i dinamisme que la defineixen. Aquest és el cas de l'Adobe Garamond o la Calibri que es recullen a la taula sobre aquestes línies.

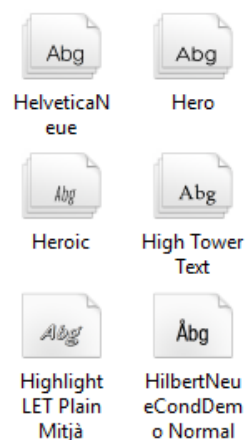
Si el dissenyador no ha previst una versió específica per a la cursiva l'ordinador sempre pot recórrer al recurs de baixa qualitat de forçar una aparença de cursiva pel senzill i barroer mètode d'inclinar els caràcters. La font Square721BT seria un exemple d'aquest darrer cas.

Sempre que sigui possible és preferible que optem per tipografies que disposin de cursives reals i no forçades per inclinació ja que aquestes ofereixen resultats molt menys satisfactoris.

Color

Hi ha poca cosa a saber del color, els caràcters poden ser-ho i també el fons de la línia a l'estil dels marcadors. Com a recurs tipogràfic s'ha de fer servir amb molta prudència evitant-lo sempre en el text principal i reservant-lo per alguns títols o efectes decoratius. També hem d'evitar escriure blanc sobre fons negre en textos extensos ja que resulta molt cansat pel lector. Com a molt alguns títols o detalls decoratius com el número de pàgina en aquest document.

Sempre que sigui possible el text hauria de ser "negre sobre blanc".

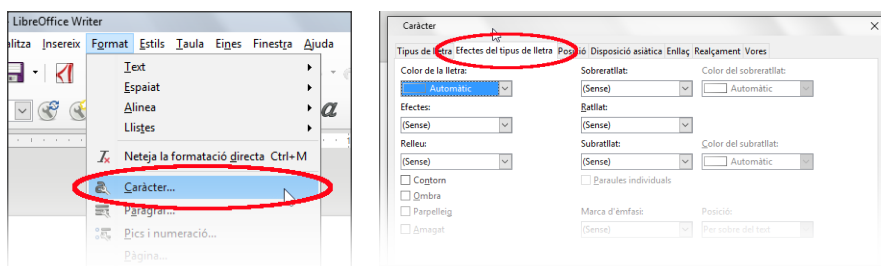

En les versions recents del Windows les icones dels arxius de fonts ja siguin OpenType (d'extensió .otf) o True Type (.ttf) ens indiquen si disposen d'una o més variacions/estils de la font en qüestió.

Efectes especials

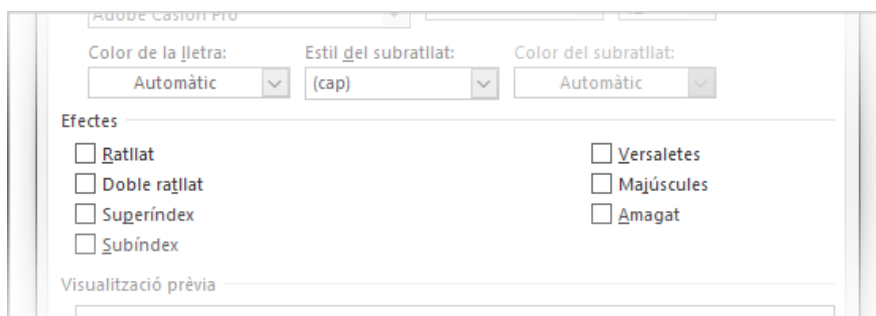
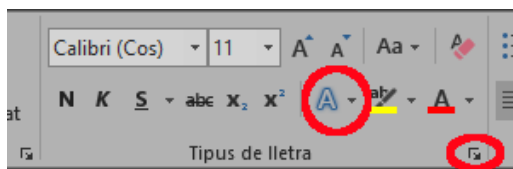
Amb el nom d'efectes especials es recull tota una sèrie de possibilitats i recursos tipogràfics no gaire habituals o fins i tot molt excepcionals la disponibilitat dels quals pot variar molt segons els programes i les versions concretes que estem utilitzant.

A continuació comentarem els principals, els més utilitzats i necessaris pel treball quotidià que podem trobar a la majoria del programes però no necessàriament a tots ni implementats de la mateixa manera.

Al Writer els trobarem, com es pot esperar, anant al menú FORMAT/CARÀCTER i després a la pestanya EFECTES DEL TIPUS DE LLETRA tal com es pot veure a la imatge superior.

Al Word, a la cinta d'opcions del menú INICI hi ha les dues vies d'accés que es veuen destacades a la imatge de la dreta. També es disposa de la drecera de teclat <Ctrl-M> que obre el diàleg reproduït a sota per permetre els efectes més habituals.

- Subíndex i superíndex

Molt utilitzats en expressions matemàtiques i en altres situacions més quotidianes. Són caràcters d'un cos més petit; el subíndex una mica per sota i el superíndex lleugerament per dalt, com els exponents de les potències matemàtiques.

- Caràcters tatxats

De vegades ens interessa fer evident una correcció o canvi o indicar exactament un text que ha de ser eliminat.

També hi ha efectes especials que són visibles en pantalla però que no resulta possible imprimir-los en un full de paper, com per exemple un text intermitent que faci pampallugues. Poden ser útils en les presentacions però no ens ocuparem d'ells en aquest document.

$$C/\text{Major}, 23_{\text{bis}} 3^{\text{er}} - 2^{\text{ona}}$$

$$(b_1 + b_2)^2 = b_1^2 + 2b_1b_2 + b_2^2$$

~~Resposta equivocada~~

- Contorn i ombra

Al Word, aquests efectes tenen moltes variacions i diverses possibilitats de configuració mentre que al Writer són molt més bàsics.

- Versaletes

Les versaletes o versals són caràcters amb el disseny o aspecte de les majúscules i l'altura de caixa de les minúscules per la qual cosa l'interlineat aparenta ser més gran que amb les majúscules del mateix cos.

El recurs tipogràfic de les versaltes s'utilitza bàsicament en els casos següents: per escriure els números romans amb què es designen els segles i milenis, d'una banda, i els volums, capítols, seccions, etc., d'una publicació, de l'altra; en una referència o una citació bibliogràfiques, per escriure el cognom o cognoms de l'autor o autors; també cal fer-les servir per les sigles i, finalment, per el títol d'una obra cada cop que es fa referència a dintre del seu propi text.

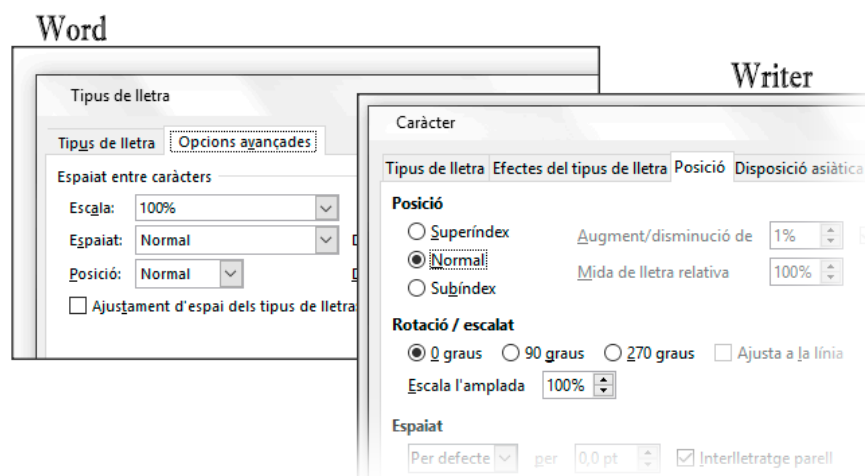
MAJÚSCULES minúscules VERSALETES

- Kerning

Aquest concepte fa referència a l'espai o distància entre els caràcters i és, juntament amb el **tracking** o espai entre parells de caràcters, un valor o paràmetre habitual en els programes d'autoedició com són per exemple **PageMaker**, **InDesign** o **QuarkXPress**.

En els processadors de text com el **Word** el trobem referit com a espaiat entre caràcters, amb les opcions de **lletra expandida** o **comprimida**, i en el **Writer** a la pestanya **POSICIÓ** del diàleg **FORMAT DE CARÀCTER** amb el nom espaiat que pot prendre els valors **ampliat** i **condensat**.

A més, tots dos programes, permeten aconseguir un efecte semblant modificant una escala percentual que determina l'amplada global dels caràcters de manera que el text quedi més o menys «apretat».

Contorn Ombra

En les fonts de qualitat les versaletes s'han dissenyat específicament per mantenir les proporcions i l'aspecte regular del text però els programes informàtics es limiten a efectuar una reducció al 75% de l'alçada de tots els caràcters sense fer cap canvi en l'amplada per la qual cosa el resultat no sempre és plenament satisfactori i és recomanable utilitzar-les amb prudència.

Les fonts condensades i expandides també s'han dissenyat especialment i per això tampoc és recomanable modificar l'amplada de qualsevol font per mitjans electrònics, ja que en fer-ho es deformen els signes i es perd la uniformitat del traç.

El format de paràgraf

Els paràgrafs, a més de constituir una unitat lògica des del punt de vista de la gramàtica del discurs, també s'han de considerar com una unitat pel que fa a l'estructura formal del document. Com a tals unitats, tenen una sèrie de característiques ben definides i estandaritzades que trobarem en tots els processadors independentment de la seva versió. Són les següents:

Alineació

És la distribució o l'ajust de les línies que formen el paràgraf respecte als marges dret i esquerra de la pàgina. En podem trobar els quatre tipus clàssics: alineació, esquerra, centrada, dreta i justificada.

No es tracta, en definitiva, d'altra cosa que de determinar cap a quin costat estan alineades o «arrambades» les línies de text. En l'argot tipogràfic sovint es deia que un paràgraf era «bandera esquerra» o «bandera dreta», en una imatge on les línies de text començarien o acabarien en el màstil d'una bandera imaginària que seria el paràgraf, onejant en desplaçar-se cap a un o altre costat i amb els principis o finals de línia irregulars.

L'alineació centrada és un cas particular d'utilització molt puntual mentre que la justificada s'aconsegueix repartint el total d'espai entre paraules per a cada línia de manera proporcional entre totes les paraules i, en alguns programes, fins i tot entre caràcters.

Més enllà del gust personal hi ha alguns criteris generals ben establerts per decidir en quines situacions cal utilitzar cada una de les alineacions. Fixeu-vos en la següent taula per tenir-ho una mica més clar.

1	2	3	4
Alineació Esquerra	Alineació Dreta	Alineació Centrada	Alineació Justificada
És l'opció que sol venir definida per defecte. Dóna sensació de més irregularitat en el paràgraf perquè cada una de les línies comença en el mateix punt però finalitza a una distància diferent segons les paraules que hi càpiguen. Efecte de gris neutre. S'utilitza per a documents en general i especialment els personals o poc formals.	Situa l'èmfasi al final de la línia, i no al principi com en l'alineació esquerra. D'utilització restringida per a peus de foto, dates, signatures i casos especials en què es busca un disseny particular amb finalitats estètiques, com ara portades de treballs.	Imposa una sensació d'equilibri i simetria en el text. Hi ha el mateix èmfasi en la part dreta que en l'esquerra i és important cuidar els salts de línia. S'utilitza per a títols, encapçalaments o peus de pàgina i casos especials com els poemes.	Provoca una simetria total en el text que s'aconsegueix reduint o expandint els espais entre paraules i fins i tot entre caràcters, si cal. En línies curtes pot produir espais en blanc indesitjables i s'han de cuidar els salts de línia o recórrer a la partició sil·làbica per evitar-ho. Efecte bloc, gris fosc. Cal utilitzar-la sempre en els documents més formals i en tots els treballs acadèmics.

En tots els programes de qualsevol classe que poden tractar amb text, i a banda de cercar-les als diàlegs del menú de FORMAT DE PARÀGRAF, aquestes opcions solen estar disponibles a les barres d'eines amb les típiques icones que podeu veure al marge dret al costat d'aquestes línies.

A diferència del que passa amb el format de caràcter, per modificar les propietats dels paràgrafs no cal que tot el paràgraf estigui seleccionat. Amb què el cursor d'edició es trobi dins d'algun punt del paràgraf ja n'hi ha prou per fer qualsevol modificació.

En alguns programes podem trobar a més la justificació forçada, que també afecta l'última línia del paràgraf, ja que aquesta pot ser més curta que les altres.

Sagnies

Les sagnies són la distància entre el text –el paràgraf considerat com un bloc– i els marges laterals del document. Resulten molt útils per donar als textos una aparença més lleugera i menys compacte i també per crear esquemes.

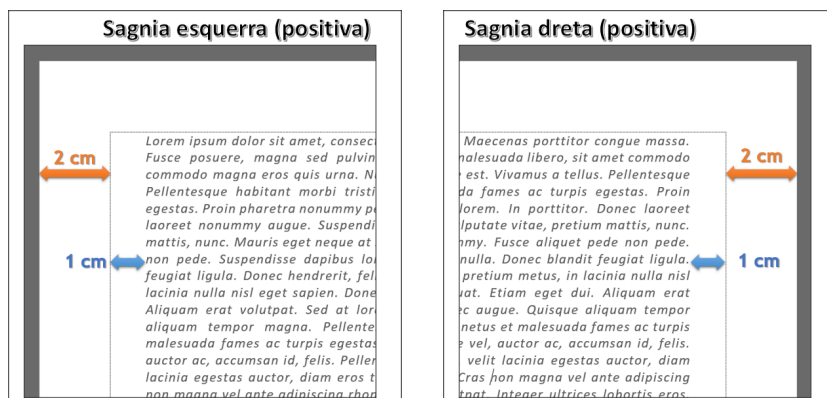
A més d'indicar la jeràrquia dels diversos fragments d'un text les sagnies poden servir per a molts altres propòsits com ara fer reserves d'espai per incloure imatges o gràfics incrustats en el text.

N'hi ha tres tipus principals de sagnat d'un text:

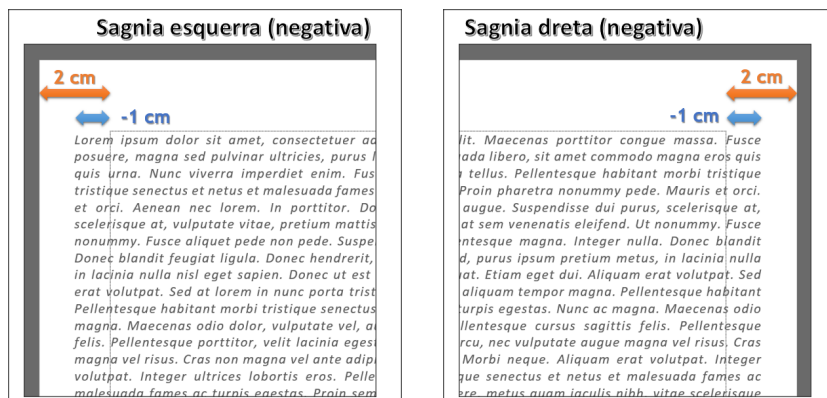
- 1 **sagnia esquerra**
- 2 **sagnia dreta**
- 3 **sagnia de primera línia**

A més, cada una d'aquestes sagnies pot ser **negativa** o **positiva**, és a dir que el seu valor pot expressar-se amb un nombre positiu o bé negatiu la qual cosa, com veurem a continuació, significa que el resultat obtingut serà totalment diferent.

Veiem en primer lloc la situació més habitual; la **sagnia esquerra**, quan és **positiva**, fa que el text comenci a una certa distància **després** del límit del marge esquerre mentre que la **sagnia dreta**, quan també és **positiva**, fa que el text acabi a una certa distància **abans** del límit del marge dret.

En canvi, quan el valor de les sagnies és **negatiu**, les distàncies es compten en direcció a les vores del full de manera que l'efecte que s'aconsegueix és traspasar els límits i escriure dins els marges, cosa poc habitual però que resulta perfectament possible si tenim alguna raó que justifiqui fer-ho.

Identació:

En l'argot informàtic d'un text que està sagnat a l'esquerra també se'n diu que està indentat.

Alguns programes, com per exemple el Writer de LibreOffice, en lloc de parlar de sagnies esquerre i dreta s'hi refereixen com a sagnies abans i després del text respectivament.

Les sagnies, en aquestes imatges, s'han indicat amb una doble fletxa de color blau que, en els dos casos, pren el valor d'un centímetre.

El marge, que en aquest exemple és de 2 cm s'ha deixat indicat com a referència marcat amb una doble fletxa de color taronja.

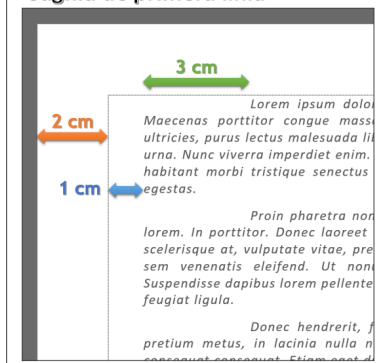
Quan el text està exactament alineat amb el marge, ja sigui l'esquerra o el dret, es diu que la sagnia té un valor zero i per això si es redueix encara més (valors negatius) l'efecte obtingut és que es traspassa el límit i s'escriu dins el marge.

Per la seva banda, la **sagnia de primera línia**, que consisteix en indentar la primera línia de cada paràgraf, és un recurs molt habitual per donar una aparença més neta i clara a un text i per facilitar la ràpida identificació dels paràgrafs d'una sola ullada, cosa que també ajuda a fer més còmode la lectura del text.

La sagnia de primera línia és totalment independent de la sagnia esquerra que pot ser zero o bé tenir qualsevol altre valor ja sigui positiu o negatiu.

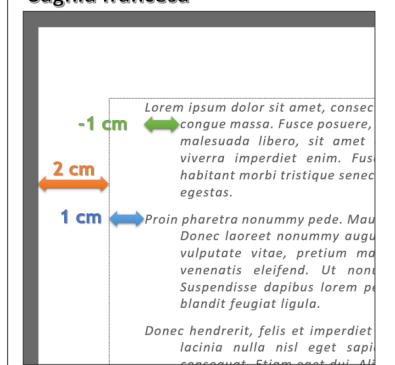
En textos curts o no gaire estructurats, de vegades, podem substituir la utilització de la sagnia de primera línia per la pulsació una o més vegades de la tecla tabulador o <Tab>. Tanmateix sempre és preferible recórrer al mètode automàtic de la sagnia de primera línia que ens garanteix més consistència, facilitat d'ús i fer modificacions d'una manera senzilla.

Sagnia de primera línia

En l'exemple que es veu a l'esquerra, la sagnia de primera línia, que s'ha indicat amb una doble fletxa de color verd, té un valor de 3 cm. Això vol dir que el text de la primera línia comença amb una indentació de 3 cm respecte la resta de línies del paràgraf. Ara bé, com que el paràgraf en si mateix ja té, a més, una sagnia esquerra d'un cm la distància total des del límit del marge fins al començament de la primera línia del paràgraf és de 4 cm.

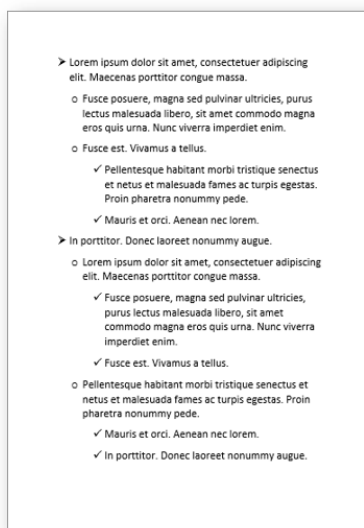
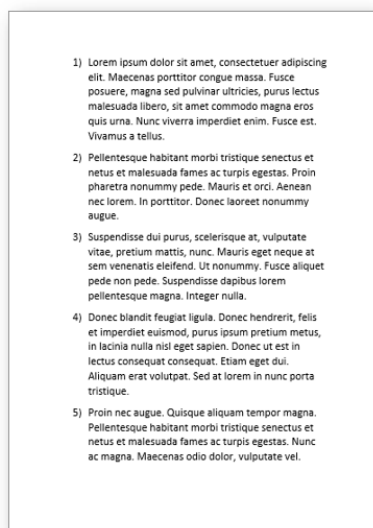
Sagnia francesa

Finalment, la **sagnia francesa** és un tipus especial en què la primera línia apareix abans o més a l'esquerra que la resta del paràgraf. Podem dir que és un cas invers a la de primera línia o també una sagnia de primera línia amb valor negatiu.

S'utilitza en els paràgrafs numerats, en els esquemes i quan fem servir topes o vinyetes per tal que quedin destacats penjant per l'esquerra dels paràgrafs mentre tota la resta de les línies del

paràgraf queden alineades a la mateixa altura a la seva dreta. Observeu els exemples a continuació per entendre millor quina és aquesta utilització típica de la sagnia de primera línia.

Per obtenir una bona aparença com la dels exemples de l'esquerra cal fer servir la sagnia francesa de manera conjunta amb una tabulació manual tal com s'explica més endavant al capítol dedicat als tabuladors.

Interlineat

Tal com el nom suggereix, l'interlineat és la distància o espai vertical que es deixa entre línies consecutives d'un paràgraf.

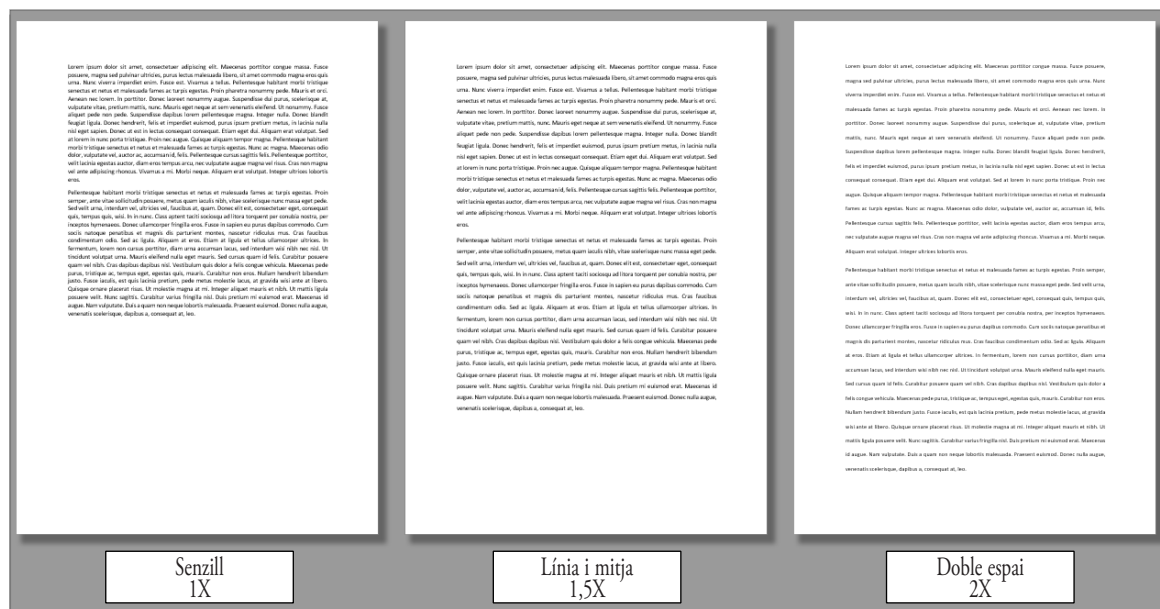
L'interlineat es mesura des de la **línia base** d'una línia de text fins a la línia base de la línia de text immediatament anterior. Com és òbvi aquest espai serà major com més gran sigui el cos que s'estigui fent servir. Així, en el paper, hi haurà més distància entre les línies d'un paràgraf escrit amb una Times New Roman a 20 punts que el que hi hauria si les mateixes línies s'haguessin escrit amb la mateixa font però amb un cos de 12 punts.

Per defecte l'interlineat és un 120% més gran que el cos que s'estigui fent servir, és a dir que entre línies escrites amb un cos de 10 punts l'espai o distància vertical que correspon a un interlineat senzill serà de 12 punts.

Els valors més habituals que pren l'interlineat són el **senzill** que és el valor per defecte, el d'una **línia i mitja** (1,5) i el d'interlineat a **doble espai** (2). Podeu veure'ls representats a dos paràgrafs idèntics a la següent il·lustració.

Vegeu la pàgina 12 per recordar el concepte de línia base o línia sobre la que es recolzen els caràcters, incloent aquells com la "g" o "p" que tenen astes descendents que la sobrepassen cap avall.

Els interlineats superiors al doble espai només es fan servir en alguns casos especials en què interessa deixar prou espai entre les línies com per poder fer anotacions manuals entremig del text original.

A banda d'aquestes hi ha també les següents possibilitats:

- Establir un valor múltiple, ja sigui enter o fraccionari, de l'interlineat senzill; triple, quadruple, etc. En Writer s'indica percentualment.
- Definir una distància mínima entre línies que es mantingui encara que el cos de la font disminueixi però que pugui augmentar si el cos es fa més gran. (Almenys a Word i Com a mínim a Writer).
- Imposar una determinada distància o espai entre les línies del paràgraf de manera independent del cos de la tipografia (Exactament a Word i Fix a Writer).

En el darrer cas si l'interlineat és molt menor que el cos de la font s'obté un efecte d'amuntegament i les línies es trepitgen impeding la lectura.

En els quadres de diàleg sempre podem indicar el valor de l'interlineat en punts (pt) o en mil·límetres (mm) i el programa ho convertirà automàticament a la unitat predeterminada.

Espaiat

L'espaiat entre paràgrafs és la distància o espai vertical que hi ha entre un paràgraf i els paràgrafs anterior i posterior.

L'espaiat entre paràgrafs resulta necessari per regular la lectura, introduir pauses que descansin la vista i separar conceptes. Tanmateix, convé no exagerar ja que una separació excessiva comporta la desvinculació entre els paràgrafs i transmet una sensació de deixadesa i de treball poc acurat.

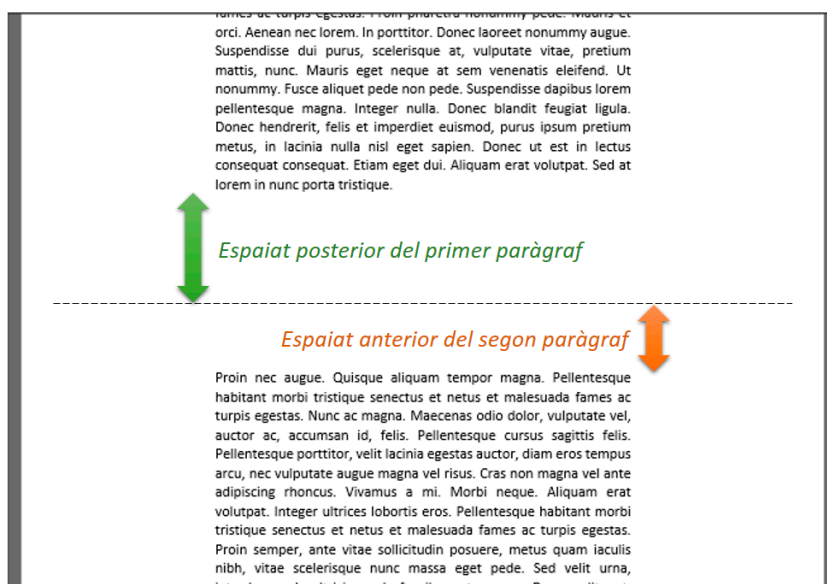
Tot paràgraf té dos espaiats diferenciats i independents l'un de l'altre que reben denominacions pròpies segons cada programa :

- Espaiat anterior. (Word) - Espaiat sobre el paràgraf (Writer).

És la distància des de la primera línia d'un paràgraf fins a la darrera del paràgraf que el precedeix abans.

- Espaiat posterior. (Word) - Espaiat sota el paràgraf (Writer).

És la distància des de la darrera línia d'un paràgraf fins a la primera del paràgraf que el segueix a continuació.

A tots els efectes podem considerar l'espaiat com una reserva d'espai que el paràgraf efectua tant per dalt com per baix. D'aquesta manera el mateix paràgraf evita o impideix que cap altre text es situï a menys distància de la reservada i així no ens cal deixar una línia en blanc per separar-lo del següent paràgraf. Simplement després de prémer <Return> veurem com la pròxima línia ja comença més avall de manera automàtica.

La distància real entre dos paràgrafs consecutius coincideix amb la suma de l'espaiat posterior del primer amb l'espaiat anterior del segon, tal i com es pot veure a la imatge en aquesta pàgina.

Si els dos espaiats adjacents es defineixen amb el valor zero la distància entre paràgrafs o espaiat coincideix llavors amb l'interlineat.

El recurs d'espaiar els paràgrafs deixant una línia addicional en blanc pel mètode de prémer <return> és molt matusser i convé evitar-lo en els documents d'una certa importància.

Alguns programes, com el Word, ignoren l'espaiat del primer paràgraf quan coincideix al principi d'una pàgina -després d'un salt de pàgina forçat, per exemple- Però d'altres com el Write el respecten, així que sempre cal vigilar que l'espaiat anterior del primer paràgraf d'una pàgina no el faci començar més avall del que hauria de ser la primera línia i, si és necessari, donar-li el valor zero.